

**VENEKEELSETE ERIVAJADUSTEGA INIMESTE
OSALEMINE JA KOGEMUS
2014-2020 A ÜKP FONDIDE RAKENDUSKAVA
MEETME 2.5 TEGEVUSES
„PUUDEGA INIMESTE ELUASEME FÜÜSILINE
KOHANDAMINE“**

**JÄRELDUSED JA SOOVITUSED
2022**

Tellijaja:

Sotsiaalministeerium

Uuring on rahastatud
Ühtekuuluvuspoliitika fondide
rakenduskava 2014-2020 tehnilisest abist

Euroopa Liit
Euroopa struktuuri-
ja investeerimisfondid

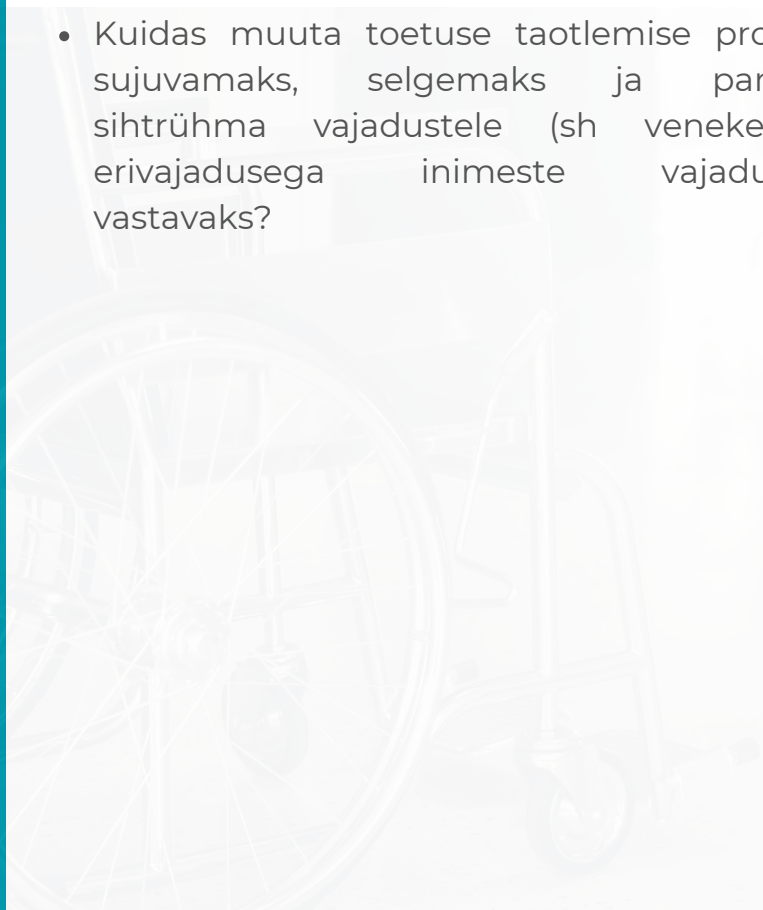
Eesti
tuleviku heaks

EESMÄRK

Uuringu eesmärgiks oli mõista, milline on olnud venekeelsete erivajadusega inimeste kogemus kodude kohandamise meetme tegevuses 2.5.2 “Puuetega inimeste eluasemete füüsiline kohandamine” osalemisel (või mitteosalemisel) ja koostada soovitusel edaspidi sarnaste meetmete disainimiseks, et parandada sihtrühma osalemisvõimalusi.

Uuringu kesksed uurimisküsimused olid seega:

- Kuidas jõuda infoga toetusvõimalusest senisest enam ka venekeelsete erivajadustega inimesteni ja toetada nende osalemist?
- Kuidas muuta toetuse taotlemise protsessi sujuvamaks, selgemaks ja paremini sihtrühma vajadustele (sh venekeelsete erivajadusega inimeste vajadustele) vastavaks?

MEETME KOHTA INFO LEVITAMINE

JÄRELDUSED

- Venekeelsed erivajadusega inimesed toetuvad info otsimisel ja tõlgendamisel paljuski kogukonnale. Ka meetme kohta levis info tuttavate kaudu.
- Eelistatakse näost näkku suhtlemist kirjavahetusele.
- Sihtrühm saab endale olulise info peamiselt venekeelsetest kanalitest, sh on olulisel kohal paberväljaanded.
- Omavalitsused, kus on suur osa elanikkonnast venekeelne, jagasid niikuinii kogu olulist infot kahes keeles.
- Kuivõrd taotlejaid oli taotlusvoorudes rohkem kui eelarvelisi vahendeid, ei tajunud omavalitsused, et oleksid pidanud rohkem rõhku panema meetme kohta info edastamisele.
- Infovahetusest võivad kõrvale jääda hajaasustatud aladel elavad erivajadusega inimesed, kelle kohta ei ole teave omavalitsuseni jõudnud.
- Keerulisem olulise infoni jõuda või vajalikke toetusi taotleda on üksi elavatel eakatel.
- Erivajadusega inimesed võivad eelistada abi otsida mujalt kui omavalitsuselt, nt pöörduakse esindusorganisatsioonide või kogukonnas aktiivsete inimeste poole.
- Omavalitsusteni ei jõua info kõigist nende territooriumil elavatest erivajadusega inimestest.

SOOVITUSED

- Toetada omavalitsusi keskselt rohkem ka venekeelse kommunikatsiooni korraldamisel, nt koostades venekeelseid infomaterjale, mis on lihtsa keelekasutusega ning toetuvad visuaalidele. (RTK, SOM)
- Kaasata meetme või muu sihtrühmale olulise info jagamise perearstikeskused ning teised asutused, kus sihtrühm käib, koguneb või omavahel suhtleb. (KOV, RTK)
- Parandada andmete liikumist Sotsiaalkindlustusameti ning kohalike omavalitsuste vahel, et omavalitsus saaks puudega inimeste sotsiaaltoetuste baasilt parema ülevaate võimalikest abivajajatest enda piirkonnas. (SOM)
- Tagada toetuste jagamisel kõigile sihtrühma liikmetele võrdne ligipääs. Võtta vajadusel kasutusele meetmeid (nt taotlusvooru pikemalt avatuna hoidmine), mis aitaks infot levida laiemalt ja ka nende inimesteni, kes esmasest infovahetusest kõrvale jääks või kelle jaoks asjaajamine on keerulisem mh erivajadusest tulenevate piirangute või keelebarjääri tõttu. (KOV, RTK)
- Viia läbi täiendavaid uuringuid nende (vene keelt kõnelevate) erivajadustega inimeste eluolu ja vajaduste kaardistamiseks, kes elavad hajaasustatud piirkondades ning kelle kohta omavalitsustel info puudub. (SOM)
- Arvestada Venemaa sõjategevuse mõju kohalikule venekeelsele kogukonnale erinevate toetusmeetmete disainimise ja info levitamisel. (SOM)

MEETME KOHTA INFO LEVITAMINE

SOOVITUSED

- Toetada venekeelsete infolehtede ilmumist paberkandjal. (SOM, KOV)
- Tutvustada erivajadusega inimestele kodukohandamise toetuse võimalust regulaarsete koduvisiitide käigus. (KOV)
- Kohandada omavalitsuse veebileht ka erivajadusega inimestele ligipääsetavaks, lähtudes selleteemalistest juhendmaterjalidest. Võimalusel jagada infot nii veebis kui telefonitsi ka vene keeles. (KOV)
- Jõustada ja toetada neid erivajadusega inimesi kohalikus kogukonnas, kes on toetust juba saanud ja kes saaksid nõustada teisi erivajadusega inimesi sarnase protsessi läbimisel. Soodustada erivajadusega inimeste omavahelist suhtlust ja kontaktivahetust. (KOV)
- Rahastada ja võimendada omavalitsusväliseid spetsialiste (nt erivajadusega inimeste esindusorganisatsioonide töötajad), kes erivajadusega inimesi (toetuste taotlemisel) nõustavad. (SOM)

TOETUSE TAOTLEMINE JA TOETUSE SAAJATE VALIK

JÄRELDUSED

- Taotlusi sai esitada nii elektrooniliselt kui paber kandjal, kuid suur osa sihtrühmast eelistas kohapealset suhtlust ja paber kandjal esitamist.
- Toetuse saajate üle otsustamise alused erinesid omavalitsuseti – lähtuti nii taotluste esitamise ajalisest järjestusest kui analüüsiti iga juhtumit eraldi.
- Taotlejapoolsele omafinantseeringule oli omavalitsustes seatud erinevaid nõudeid, reeglina toetati rohkem neid inimesi, kelle sotsiaalmajanduslik olukord oli kehvem.
- Süsteemselt tagasisidet omavalitsused toetuse saajatelt protsessi kohta ei küsinud.
- Kõigile toetuse taotlejatele ei olnud toetuse tingimused ühtviisi selged. Segadust võis tekitada, mille jaoks täpselt toetust saab.
- Paljudel juhtudel vedas taotlusprotsessi erivajadusega inimese pereliige. Uuringus osalejate hinnangul käiks protsess enamusele sihtrühmast kas kõrge vanuse, erivajaduse või puuduliku keeleoskuse tõttu üle jõu.

SOOVITUSED

- Julgustada kogukondi märkama ja toetama oma piirkonnas elavaid (üksikuid) erivajadusega inimesi. Ka abivalmis naaber võib olla toeks nii igapäevase asjaajamise kui omavalitsusega suhtluse juures, kuid naabril ei pruugi olla infot abivajava inimese kohta. (KOV)
- Võimalusel hoida terve kohandusprotsessi jooksul ühe erivajadusega inimese jaoks peamine kontaktisik sama, et vältida inimeste vahetumisest tulenevat segadust. (KOV)
- Hinnata iga inimese toimetulekut eraldi ning arvestada toimetulekut omafinantseeringu määra sätestamisel, et võimaldada kõigile võrdne ligipääs toetusele. (KOV)
- Analüüsida, kas taoliste taotlusvoorude puhul oleks mõistlik kehtestada omavalitsustele keskselt tingimused toetuse saajate valimiseks, et vältida piirkonniti inimeste ebavõrdset kohtlemist. (RTK, SOM)
- Koolitada omavalitsusi võrdse kohtlemise teemadel, et ametnikud oskaksid ära tunda ja vältida mistahes tunnuste alusel diskrimineerimist. (SOM)
- Selgitada taotlejale kõiki toetuse saamise võimalusi ning protsessi tervikuna, et vältida olukorda, kus inimene teostab teadmatuses mõned kohanduse osad ise või jätab tellimata vajalikke täiendusi. (KOV)

TAKISTUSED TAOTLEMISEL JA TOETUSE SAAMISEL

JÄRELDUSED

- Probleeme ja ebamugavust võis tekitada suhtlus korteriühistuga ja ühistult nõusoleku küsimine.
- Mitmel juhul olid kohandusega kaasnevad tööd mahukamad kui inimene esialgu arvas ja tööde ajaks tuli välja kolida. Kolimisega seotud kulud kattis inimene ise, osadel juhtudel abistas omavalitsus.
- Probleeme tekitas kiire ehitushindade tõus.

SOOVITUSED

- Töötada välja selged juhised ja nõ protokoll olukordadeks, kus korteriühistu on põhjendatud kohanduse vastu. (KOV, RTK)
- Toetada erivajadusega inimesi korteriühistuga suhtluses ja vajaliku selgitustöö tegemisel. Vajadusel selgitada kohanduse mõtet ja vajalikkust ühistule ise, et vältida kohanduse saaja sattumist ebamugavasse olukorda. (KOV)
- Pakkuda kohanduse teostamise ajaks erivajadusega inimesele ajutist elupaika. Vajadusel abistada elupaiga leidmisel või sellega kaasnevate kulude katmisel. (KOV)

*“Olukord on muutunud, kuid mitte 100%.
Kui ukse juures oleks lisaks ka nupp,
pääseks inimene ilma takistusteta majja ja
ei oleks vaja saatjat. Enne, kui tõstuk
paigaldati, me ei mõelnud sellele. Tegelikult
on vanaisal raske ka korteris liikuda, nt
voodisse minna ja voodist tõusta. Võib-olla
on tulevikus vaja veel kohandusi.”*
(Intervjuu kohanduse saaja lähedasega)

TEENUSE- OSUTAJA VALIMINE JA KOHANDUSE TEOSTAMINE

JÄRELDUSED

- Taotlusi sai esitada nii elektrooniliselt kui paber kandjal, kuid suur osa sihtrühmast eelistas kohapealset suhtlust ja paber kandjal esitamist.
- Toetuse saajate üle otsustamise alused erinesid omavalitsuseti – lähtuti nii taotluste esitamise ajalisest järjestusest kui analüüsiti iga juhtumit eraldi.
- Taotlejapoolsele omafinantseeringule oli omavalitsustes seatud erinevaid nõudeid, reeglina toetati rohkem neid inimesi, kelle sotsiaalmajanduslik olukord oli kehvem.
- Süsteemselt tagasisidet omavalitsused toetuse saajatelt protsessi kohta ei küsinud.
- Kõigile toetuse taotlejatele ei olnud toetuse tingimused ühtviisi selged. Segadust võis tekitada, mille jaoks täpselt toetust saab.
- Paljudel juhtudel vedas taotlusprotsessi erivajadusega inimese pereliige. Uuringus osalejate hinnangul käiks protsess enamusele sihtrühmast kas kõrge vanuse, erivajaduse või puuduliku keeleoskuse tõttu üle jõu.

SOOVITUSED

- Koostada nimekiri usaldusväärsetest ehitusteenuse pakkujatest, kelle poole omavalitsus või inimene ise saab pakkumise saamiseks pöörduda. (KOV)
- Sõlmida ehitusettevõtetega võimalikult detailsed lepingud, et vältida hilisemaid vaidlusi. (KOV)
- Parandada erivajadusega inimeste nõustamist teemal, milline kohanduse tüüp neile praegu ja tulevikku vaatavalt kõige paremini sobiks. (SKA, KOV)
- Korraldada ehituspakkumiste võtmine keskselt omavalitsuse poolt, välja arvatud juhtudel, kus erivajadusega inimene või tema tugiisik/lähedane on väljendanud selget soovi protsessi ise vedada. (KOV)
- Jätkata sarnaste meetmete puhul ühikuhindade süsteemiga, kuna see muudab asjaajamise lihtsamaks. Korrigeerida ühikuhindasid inflatsioonimääraga. Selgitada omavalitsustele senisest enam ühikuhindade põhimõtet ning võimalust rakendada ühikuhindade kõrval ka kulupõhist hinnastamist. (RTK)
- Arvestada ühikuhindade määramisel ehitusteenuste maksumust erinevates omavalitsustes (Tallinnas ei pruugi olla teenused kõige kallimad). (RTK)
- Vaadata üle omavalitsuste roll ehitusjärelvalve teostamisel ja toetada selles protsessis neid omavalitsusi, kes leiavad, et neil vastav ekspertiis puudub. (RTK)
- Arvestada tulevikus toetussummade määramisel ka võimalike varjatud lisakuludega, nagu nt vajadus tehtud töid hiljem korrigeerida või kohandusega kaasnevad elektri- või projekteerimistööd. (RTK)
- Uurida meetme lõppemise järgselt, kuidas on omavalitsustel teenuse pakkumine läinud nii sisuliselt kui eelarveliselt ja millised on vajadused täiendava riigipoolse toe järele. (SOM, RTK)

OMAVALITSUSTE JA RTK KOOSTÖÖ

JÄRELDUSED

- Omavalitsuste hinnangul oli protsess üldjuhul selge. Kitsaskohana toodi esile, et RTK elektrooniline keskkond võiks kohati olla kasutajale mugavam.
- Meede täitis oma eesmärgi ja oli erivajadusega inimeste elutingimuste parandamisel oluliselt abiks.
- Kodukohanduste (samas mahus) pakkumine omavalitsuste endi eelarvest on küsitav ja meetme puhul võib olla tegemist pigem ühekordse leevendusega.

SOOVITUSED

- Luua võimalusi omavalitsustele omavahel ideede vahetamiseks nt voozu korraldust, omafinantseeringu määrasid või ehitusteenuste hankimist puudutavates küsimustes. (RTK, SOM)
- Küsida meetme käigus omavalitsustelt tagasisidet ning vajadusel teha täiendavaid infopäevi või jagada täiendavaid infomaterjale nende teemade selgitamiseks, mille osas on enim mitmeti tõlgendamisi. (RTK)
- Küsida toetust saanud erivajadusega inimestelt süsteemset tagasisidet ning parandada toetuste andmise protsessi tagasisidele tuginedes. (KOV)
- Tagada meetme eest vastutavate riigiasutuste vahel tihedam suhtlus ja regulaarne infovahetus. Kaasata SKA-d laiemalt kui vaid omavalitsuste nõustamine. (RTK, SOM, SKA)
- Tagada SKA-le piisavad vahendid ja inimressurss omavalitsuste sisuliseks nõustamiseks kodukohanduste teemal ka edaspidi. (SOM, RTK)

“Iga ehitusprojekti puhul on vajalik kuraatori olemasolu. Et ta algusest lõpuni aitaks ja jälgiks, kuidas seda või teist teha. Paljud inimesed ei tea, kuidas kõike seda asjaajamist teha ja ei taotle.

Et inimestele oleks ka selge, mida oodata – hakatakse tegema ehitustöid, kõik lammutatakse, tualetti ja vannituba ei saa kasutada 1-2 kuud. Oluline on ka koostöö kõigiga ja neid asutusi ja osapooli, kellega suhelda, on palju. See ei ole nii lihtne, et lepid kõrvalt trepikojast Vasjaga kokku ja ta tuleb ja teeb sulle remonti.

See on riiklik või linna projekt, kõik on tõsine.”

(Intervjuu kohanduse saajaga)